

MÝTY O NATO

1. NATO JE AGRESÍVNÝM PAKTOM A HROZBOU PRE RUSKO

V rámci dezinformačných naratívov sa častokrát objavuje tvrdenie, že NATO obkľučuje Rusko a predstavuje preň hrozbu.

FAKTY

NATO je obranná aliancia, ktorej hlavným cieľom je chrániť svojich členov v rámci systému kolektívnej obrany. Oficiálnou politikou NATO je, že „Aliancia nevyhľadáva konfrontáciu a nepredstavuje pre Rusko žiadnu hrozbu“. Bolo to Rusko, ktoré použitím vojenskej moci porušilo suverenitu a teritoriálnu integritu Gruzínska v roku 2008 a Ukrajiny v roku 2014 aj 2022.

Spolupráca medzi Ruskou federáciou a Alianciou bola inštitucionalizovaná v roku 1997 Zakladajúcim aktom o vzájomných vzťahoch, spolupráci a bezpečnosti medzi NATO a Ruskou federáciou. Na jej základe fungovala spolupráca medzi Ruskom a NATO v rôznych oblastiach od boja proti drogám cez boj proti terorizmu až po civilnú ochranu. V roku 2014 v nadväznosti na ruskú agresiu na Ukrajine, NATO pozastavilo spoluprácu s Ruskom, ponechalo však fórum pre politický dialóg na pôde Rady NATO-Rusko, ako aj komunikačné kanály medzi vojenskými predstaviteľmi Ruska a NATO. V reakcii na správanie RU, ktorým sa zhoršilo bezpečnostné prostredie v Európe, boli po samite vo Varšave 2016 vytvorené štyri mnohonárodné bojové skupiny NATO na území pobaltských štátov a Poľska ako súčasť tzv. posilnenej predsunutej prítomnosti (Enhanced Forward Presence). Táto prítomnosť má obrannú povahu a je v súlade s medzinárodnými záväzkami. Predstavuje významný záväzok spojencov a je hmatateľným potvrdením princípu článku 5 Severoatlantickej zmluvy. Pôvodné štyri bojové skupiny boli na samite v Madride v roku 2022 doplnené o ďalšie štyri, ktoré vznikli na území Bulharska, Maďarska, Rumunska a Slovenska.

Taktiež je mýtom, že NATO Rusko obkľučuje. Iba 6 % hraníc Ruska sa dotýka členských krajín NATO. Rusko susedí so 14 krajinami a iba päť z nich sú členovia Aliancie. Čo sa týka prítomnosti NATO v iných krajinách ako členských, vojenská prítomnosť je aktuálne iba v Kosove, Bosne a Hercegovine a Iraku s tým, že vo všetkých prípadoch má riadny medzinárodnoprávny základ. Naproti tomu Rusko má vojenské základne na území Gruzínska, Moldavska a na Ukrajine bez súhlasu ich vlád a bez mandátu OSN.

2. PRE NATO BOLO RUSKO VŽDY NEPRIATEĽ

Kritici NATO hovoria, že Rusko bolo pre NATO vždy nepriateľom. Mýtus má pôvod skôr v subjektívnych pocitoch než v objektívnej realite.

FAKTY

NATO je obranná aliancia, ktorá nie je hrozbou pre Rusko, ani žiadnu inú krajinu. V histórii vzájomného vzťahu boli obdobia, kedy na mieste boli dokonca úvahy o Rusku ako o potenciálnom budúcom členovi NATO.

V roku 1990 NATO ponúklo vtedajšiemu Sovietskemu zväzu dialóg. Neskôr vytváralo platformy - Partnerstvo pre mier a Euroatlantická partnerská rada, otvorené pre Rusko.

V roku 1997 podpisom Zakladajúceho aktu o vzájomných vzťahoch, spolupráci a bezpečnosti bola vytvorená Rada NATO - Rusko. Nijakému inému partnerovi NATO neponúklo tak rozsiahly a komplexný vzťah.

Vzťahy medzi Ruskom a NATO boli naštartené až po prijatí 7 nových členov do NATO v r. 2004, kedy Rusko začalo Alianciu označovať za hrozbu, ktorá sa približuje k jeho hraniciam.

Vzťahom tiež nepospela ani rusko-gruzínska vojna a obsadenie častí územia Gruzínska Ruskou federáciou, anexia ukrajinského Krymu, útok na Ukrajinu, ako aj zastavenie plnenia povinností Moskvy podľa Zmluvy o konvenčných ozbrojených silách v Európe.

Na samite NATO v Madride v roku 2022 sa v strategickej koncepcii Aliancie spojenci zhodli, že Rusko je najvýznamnejšou a najpriamejšou hrozbou pre ich bezpečnosť a pre mier a stabilitu v euroatlantickom priestore. Išlo o reakciu NATO na agresívnu vojenskú inváziu Ruska na Ukrajinu. NATO tak označilo Rusko za hrozbu až v roku 2022, a to na základe správania sa Ruska. Ani toto označenie však nie je „večné“, avšak strategická koncepcia uvádza, že akákoľvek zmena vzťahu závisí na tom, aby Ruská federácia zastavila svoje agresívne správanie a plne dodržiavala medzinárodné právo.

3. NATO DALO PRÍSŮB RUSKU, ŽE SA NEBUDE ROZŠIROVAŤ

V rámci dezinformačných kampaní sa častokrát spomína tvrdenie, že NATO malo dať po skončení Studenej vojny prísľub Rusku, že sa nebude rozširovať ďalej na východ. K takejto písomnej dohode nikdy nedošlo.

FAKTY

NATO bolo otvorené novým členom už od jeho vzniku v roku 1949. Samotná politika otvorených dverí NATO je deklarovaná v článku 10 Severoatlantickej zmluvy.

Vtedajšie diskusie v Kremli 7. až 10. februára 1990 a vyjadrenia na jednej strane medzi ministrami zahraničných vecí USA a Nemecka Jamesom Bakerom a Hansom-Dietrichom Genscherom a nemeckým kancelárom Helmutom Kohlom a na strane druhej sovietskym lídrom Michailom Gorbačovom a jeho ministrom zahraničných vecí Eduardom Ševarnadzem, boli neskôr odporcami rozširovania NATO interpretované ako potvrdenie, že Aliancia Rusko v tejto otázke jednoducho podviedla a nedodržala svoje slovo.

Kritickým bodom celej debaty je súhlas ministra Bakera s požiadavkou ministra Ševarnadzeho, aby sa NATO nerozšírilo o krajiny východnej Európy. Avšak Baker neskôr argumentoval, že všetky stanoviská prezentované na rokovaníach v Kremli boli spojené výlučne s budúcnosťou Nemecka. Teda v skutočnosti hovoril o východe Nemecka, nie o všetkých štátoch na východ od neho. Baker ani nemohol mať mandát hovoriť v mene celej Aliancie. Ševarnadze neskôr potvrdil, že žiadne ubezpečenia o tom, že NATO sa neposunie za svoje pôvodné hranice, sovietskemu vedeniu v roku 1990 poskytnuté neboli. Priznáva, že diskusia o rozšírení Aliancie by v tom čase bola veľmi predčasná. Dokonca i rozpad Varšavskej zmluvy bol v tej chvíli ešte čosi nepredstaviteľné. Slová sovietskeho ministra potvrdzuje aj celkový kontext politického vývoja začiatkom 90. rokov, pretože potenciálny koniec Varšavského paktu bol spomenutý až v neskorú jar roku 1990 vtedajším maďarským premiérom Józsefom Antalom a debata o možnosti vstupu do NATO niektorými krajinami začala dokonca ešte neskôr.

Samotný Michail Gorbačov v rozhovore z roku 2014 potvrdil, že „téma rozširovania NATO sa vôbec nepreberala a ani nebola na stole“.

4. SLOVENSKO BY MALO BYŤ NEUTRÁLNE

Zástancovia neutrality si myslia, že neutralita by viedla k zachovaniu mieru a umožnila by Slovensku vyhnúť sa negatívnym vplyvom medzinárodných kríz a konfliktov. Zároveň poukazujú na historickú krivdu v podobe mníchovskej zrady z roku 1938, kedy západní spojenci obetovali Česko-Slovensko v prospech širších záujmov a rovnako by postupovali aj teraz spojenci NATO.

FAKTY

Základom neutrality však je, že by nám ju musel niekto garantovať. Zároveň by sme boli odkázaní sami na seba v prípade útoku na naše územie.

Najznámejším príkladom neutrality je Švajčiarsko, ktoré má vojenskú neutralitu garantovanú od čias parížskeho mieru z roku 1815. Počas 2. svetovej vojny bolo však švajčiarske územie viackrát narušené bojujúcimi stranami a v reakcii na Hitlerove plány muselo mobilizovať až 850 000 vojakov. Dnes Švajčiarsko investuje nemalé prostriedky do svojej obrany a má zavedenú povinnú vojenskú službu (na Slovensku zrušená v roku 2005).

Obľúbenými príkladmi sú aj Fínsko, Švédsko či Rakúsko. Prvé dva zo spomenutých štátov však v reakcii na ruskú agresiu na Ukrajine, vyhodnotiac bezpečnostnú situáciu v Európe, požiadali v roku 2022 o vstup do NATO. Rakúsko síce podobné ambície nemá, nijako ho to však nezbavuje zodpovednosti za vlastnú obranu a investície do svojich ozbrojených síl. Všetky tri štáty napriek svojmu statusu mŕňajú na svoju obranu miliardy eur. V roku 2022 to je v prípade Švédska viac ako 6,33 miliardy, Fínska 3,57 miliardy a Rakúska takmer 3,38 miliardy. Spomínané Švajčiarsko minulo v roku 2022 na obranu približne 5 miliárd eur. Švajčiarsko ako aj Rakúsko je zároveň obkolesené členskými krajinami NATO.

To, že neutralita nemusí znamenať mier, nám už niekoľko rokov ukazuje Ukrajina, ktorej neutrálny status neznamenal nič pre Rusko, ktoré najprv anektovalo Krym v roku 2014 a v roku 2022 spustilo plnohodnotnú inváziu na Ukrajinu. Rovnako ako Ukrajina, čelili vojenskej agresii aj mimo zmluvných obranných zväzkov postavené Gruzínsko a Moldavsko. Neplatí teda, že by neutralita, alebo lepšie povedané postavenie mimo nejakej vojenskej aliancie, automaticky zaručovali mier či vyhnutie sa konfliktom a krízam.

Členstvo v NATO nám zároveň dáva ochranný dáždnik spojenectva. Pokiaľ by sa stalo, že akýkoľvek aktér by sa rozhodol zaútočiť na Slovensko, máme za sebou 29 spojencov, ktoré by sa za nás postavili.

Z uvedeného vyplýva, že neutralita je princíp, ktorý v súčasnom bezpečnostnom prostredí nie je pre Slovensko relevantný.

5. SLOVENSKO POSIELA 2 % SVOJHO HDP DO ROZPOČTU NATO

V súvislosti s NATO sa častokrát objavuje dezinformácia, že 2 % slovenského HDP sa posielajú do rozpočtu NATO.

FAKTY

Toto tvrdenie nie je pravdivé. Slovensko sa zaviazalo, tak ako ostatné členské krajiny, dosiahnuť investície do obrany vo výške 2 % svojho HDP. Znamená to však investície do vlastných ozbrojených síl a teda nie do rozpočtu NATO. V skutočnosti neexistuje nič ako „spojenecké ozbrojené sily“ a „obranný rozpočet NATO“.

NATO disponuje tromi rozpočtami (civilný rozpočet, vojenský rozpočet a program bezpečnostných investícií NATO), ktoré sú určené na „prevádzku“ Aliancie a kapitálové investície, no ich celková výška je len zlomkom oproti súhrnu celkových obranných výdavkov jednotlivých členských štátov.

Dôležitosť dostatočných investícií do obrany SR sa nám naplno ukázala po Ruskej invázii na Ukrajinu 24. 2. 2022, po ktorej spojenci začali zvyšovať tempo rastu svojich investícií do obrany. Silnejšie ozbrojené sily SR predstavujú aj posilnené NATO, v ktorom dokážu spojenci efektívne zabezpečovať základný princíp Severoatlantickej aliancie, ktorým je kolektívna obrana.